

Наталія Петрівна Шапошнікова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Одеський професійний ліцей технологій та дизайну
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

У статті розглянуті деякі аспекти професійної освіти для формування конкурентоздатності у випускників ліцею соціально незахищених категорій. Розглянута участь професійного навчального закладу у міжнародних соціальних проектах - творчих стартапах професійної направленості та їх вплив на становлення учнів як висококваліфікованих спеціалістів з великим практичним досвідом роботи, готових швидко оновлювати знання, освоювати нові сфери діяльності, розширювати арсенал навичок і вмінь, творчо їх застосовувати.

Ключові слова: конкурентоздатність, кваліфікований робітник, професійно-технічна освіта, ринок праці.

В сучасних умовах ринку праці в країні є низка проблем щодо оптимального працевлаштування за фахом соціально незахищених верств населення. Водночас, роботодавцям потрібні креативні, конкурентоздатні фахівці, готові швидко оновлювати знання, освоювати нові сфери діяльності, розширювати арсенал навичок і вмінь, творчо їх застосовувати. Особливу роль у формуванні таких спеціалістів – випускників соціальних категорій професійно-технічного навчального закладу – відіграє участь навчального закладу у міжнародних соціальних проектах - творчих стартапах професійної направленості.

За останні роки у системі професійної освіти простежується збільшення учнів соціально незахищених категорій, що обумовлено доступністю та рівністю освіти у професійних навчальних закладах.

Професійна освіта є соціально орієнтованою. Вона є вдалим життєвим стартом для подальшого успішного розвитку особистості, досягнення вершин на професійному поприщі. Як засвідчують державні документи (Конституція України, Закони України “Про освіту”, “Про професійно-технічну освіту”) та наукові дослідження українських і зарубіжних вчених з проблем адаптації учнів соціальних категорій у професійно-технічних навчальних закладах (Л. Кримчак, Г. Ажикін, Л. Гарашенко, В. Синівський та ін.), управління професійно-технічною освітою (І.А. Зязюн, І.Л. Лікарчук, Н.Г. Ничкало та ін.) та загальної проблеми соціалізації дітей та молоді з уразливих соціальних груп, їхньої інтеграції в соціум (І. Дубровіна, С. Дзенушкайте, І. Єжов, І. Лісіна, В. Мухіна, А. Прихожан та ін.) питання соціальної орієнтованості професійної освіти у процесі підготовки кваліфікованих робітників потребують більш глибокого вивчення.

Мета статті – розкрити деякі аспекти професійної освіти для формування конкурентоздатності у випускників ліцею соціально незахищених категорій.

Професійно-технічна освіта є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадя-

нами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури [1]. Але не слід забувати про соціальну складову, котру бере на себе професійна освіта, яка дає можливість отримати не тільки професію, а й робоче місце дітям із соціально незахищених сімей. В професійних навчальних закладах навчаються діти-сироти та діти з неповних та малозабезпечених дітей, діти – інваліди або діти з обмеженими життєдіяльностями тощо.

Слід зазначити, що поняття «сирота» - дитина, в якій померли чи загинули батьки, «діти, позбавлені батьківського піклування» - діти, які залишилися без піклування батьків [2], «інвалід» - особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [3].

Суттєво й те, що світова практика підтверджує, що до 70% дітей-соціально незахищених категорій можуть інтегруватися в суспільство, знайти своє місце в житті і жити за принципом самозабезпеченості. Але це може бути при умові раннього втручання, ранньої корекції, ранньої соціальної реабілітації, тобто того віку в житті дитини, який є найбільш благотворним щодо формування особистісних якостей. З урахуванням цих обставин, основною ідеєю, яка перевірялась під час експериментальної роботи Одеського професійного ліцею технологій та дизайну Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (2015-2016 рр.), в якому поряд із загальним контингентом навчаються і учні соціальних категорій, було вироблено стратегію взаємодії адміністрації і інженерно-педагогічних працівників ліцею та Благодійного фонду «Education for Life», щодо підвищення конкурентоздатності випускників ліцею та сприяння їх подальшому працевлаштуванню.

Наш педагогічний досвід переконливо засвідчив, що незважаючи на те, що українське законодавство

визначає норми, що регулюють діяльність суспільства стосовно дітей та молодих людей соціально незахищених верств населення, однак воно не завжди є адекватним їх особливим потребам і соціальним запитам. Причиною тому є не досить коректне здійснення норм професійної культури й діяльності викладачів та майстрів виробничого навчання, які працюють з учнями соціальних категорій.

Не випадково, особливу роль було відведено створенню відповідних психолого-педагогічних і соціокультурних умов для здійснення учнями своїх перших соціальних та професійних спроб, як суб'єктів навчально-виховного процесу та майбутньої виробничої діяльності. Надана ідея передбачала розробку комплексу організаційних заходів, які б дозволили, з урахування індивідуальних особливостей кожного учня соціальних категорій, створити умови для підвищення рівня його соціально-психологічної і професійної адаптованості до умов сучасного ринку праці. Це передбачало реалізацію у процесі експерименту, комплексу педагогічних заходів за наступним напрямом організації навчально-виробничого процесу професійно-технічного навчального закладу, направленою на забезпечення підготовки учнів соціальних категорій до майбутньої професійної діяльності:

- допомога учням в оволодінні професійними знаннями, уміннями та навичками на рівні міжнародних стандартів для конкурентоздатності на ринку праці;
- забезпечення учнів достатньою інформацією про систему соціально-економічних відносин, що склалися у суспільстві, щоб підготувати їх до соціального і професійного самозахисту, конкурентоспроможної боротьби;
- формування адекватної оцінки свої перспективних можливостей;
- надання індивідуальної соціальної і професійної допомоги учням у вирішенні виникаючих в них навчальних та морально-психологічних проблем через стимулювання діяльності психологічної і соціально-педагогічної служби ПТНЗ.

Зусиллями адміністрації та педагогічного колективу Одеського професійного ліцею технологій та дизайну здійснювалися необхідні соціальні, психолого-педагогічні й організаційні передумови щодо започаткування роботи в міжнародному соціальному проекті від секції «Intercoiffure Україна» міжнародного благодійного фонду «Education for Life».

Організація «Intercoiffure» об'єднує кращих перукарів та пред'являє найвищі вимоги до професійних і особистісних якостей своїх членів. На основі цих вимог виникла ідея про те, що організація повинна присвятити себе також і соціальній роботі, щоб допомагати людям. Фундамент цієї роботи заклад президент «Intercoiffure Mondial» Клаус Петер

Окс, створивши у Парижі програму допомоги «Education for Life». Мета – організація професійних шкіл перукарського мистецтва у максимальній кількості країн. Сьогодні у світі діють декілька освітніх проектів, в межах яких молоді люди мають можливість отримати разом з професійним навчанням шанс на майбутнє.

В 2015 році, в Україні, місті Одесі розпочала роботу філія міжнародного фонду «Education for Life». Його місія в тому, щоб допомогти обдарованим учням соціально незахищених категорій швидко освоїти знання та професійні навички з професії «Перукар (перукар-модельєр)», що дозволить їм бути конкурентоспроможними на ринку праці. Таке непросте завдання взяла на себе секція «Intercoiffure Україна» в особі Наталії Балабанової, президента «Intercoiffure Україна», Ірини Каспар'ян, віце-президента «Intercoiffure Україна», Олени Седих, арт – директора «Intercoiffure Україна», Ірини Зайцевої, адміністративного директора «Intercoiffure Україна», Сергія Нікітіна, члена «Intercoiffure Mondial», фінансового директора «Інтеркуаффіур Україна», В'ячеслава Дюдєнко, члена «Intercoiffure Україна», Надії Періної, члена «Intercoiffure Україна», Михайла Кожухаря, члена «Intercoiffure Україна», Павла Бутильського, члена «Intercoiffure Україна», Олексія Антонюка, члена «Intercoiffure Україна», президент Союзу перукарів України.

Базовим навчальним закладом для втілення міжнародного благодійного проекту та для проведення практичних занять з учнями соціальних категорій провідними спеціалістами з перукарського мистецтва, членами секції «Intercoiffure Україна» був визначений Одеський професійний ліцей технологій та дизайну Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». У проекті прийняли участь учні ліцею соціально незахищених категорій у кількості 15 осіб. Співпраця з фахівцями міжнародного рівня з перукарського мистецтва дає можливість учням ознайомитись із європейськими та міжнародними стандартами і технологіями, що значно підвищить їх затребуваність на ринку праці та збільшить пропозиції щодо проходження виробничої практики та подальшого працевлаштування.

Загалом, аналіз накопиченого досвіду роботи дозволив узагальнити науково-практичні рекомендації з організації навчально-виховних заходів, які сприяють формуванню конкурентоздатності у випускників ліцею соціально незахищених категорій.

Перспективним напрямком наших подальших досліджень є забезпечення відповідних педагогічних умов в професійному навчальному закладі, від яких залежить формування конкурентоздатності у випускників ліцею соціально незахищених категорій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до сайта : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр>. Заголовок з екрану.
2. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до сайта : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>. Заголовок з екрану.

3. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до сайта : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875-12>. Заголовок з екрану.

*Наталья Петровна Шапошникова,
кандидат педагогических наук, доцент,
Одесский профессиональный лицей технологий и дизайна
Государственного учреждения « Южноукраинский национальный
педагогический университет имени К.Д. Ушинского»
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

СОЦИАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ

В современных условиях рынка труда в стране есть ряд проблем относительно оптимального трудоустройства по профессии социально незащищенных слоев населения. В то же время работодателям нужны креативные, конкурентоспособные специалисты, готовые быстро обновлять знания, осваивать новые сферы деятельности, расширять арсенал навыков и умений и творчески их применять. Особую роль в формировании таких специалистов - выпускников социальных категорий профессионально-технического учебного заведения - играет участие учебного заведения в международных социальных проектах - творческих стартапах профессиональной направленности.

За последние годы в системе профессионального образования прослеживается увеличение учеников социально незащищенных категорий, что обусловлено доступностью и равенством образования в профессиональных учебных заведениях.

Цель статьи - раскрыть некоторые аспекты профессионального образования для формирования конкурентоспособности у выпускников лицея социально незащищенных категорий.

Профессионально-техническое образование является комплексом педагогических и организационно-управленческих мероприятий, направленных на обеспечение овладения гражданами знаниями, умениями и навыками в избранной ими области профессиональной деятельности, развитие компетентности и профессионализма, воспитание общей и профессиональной культуры. Но не следует забывать о социальной составляющей, которую берет на себя профессиональное образование, которое дает возможность получить не только профессию, но и рабочее место детям из социально незащищенных семей. В профессиональных учебных заведениях обучаются дети-сироты и дети из неполных и малообеспеченных детей, дети - инвалиды или дети с ограниченными жизнедеятельности и тому подобное.

С учетом этих обстоятельств, основной идеей, которая проверялась в ходе экспериментальной работы Одесского профессионального лицея технологий и дизайна Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского» (2015-2016 гг.), в котором наряду с общим контингентом обучаются и ученики социальных категорий, было произведено стратегию взаимодействия администрации и инженерно-педагогических работников лицея и Благотворительного фонда «Education for Life» по повышению конкурентоспособности выпускников лицея и содействию их дальнейшему трудоустройству.

Усилиями администрации и педагогического коллектива Одесского профессионального лицея технологий и дизайна осуществлялись необходимые социальные, психолого-педагогические и организационные предпосылки для начала работы в международном социальном проекте от секции «Intercoiffure Украины» международного благотворительного фонда «Education for Life».

Базовым учебным заведением для воплощения международного благотворительного проекта и для проведения практических занятий с учащимися социальных категорий ведущими специалистами по парикмахерскому искусству, членами секции «Intercoiffure Украины» был выбран Одесский профессиональный лицей технологий и дизайна. В проекте приняли участие учащиеся лицея социально незащищенных категорий в количестве 15 человек. Сотрудничество со специалистами международного уровня по парикмахерскому искусству дает возможность ученикам ознакомиться с европейскими и международными стандартами и технологиями, что значительно повысит их востребованность на рынке труда и увеличит предложение о прохождении производственной практики и дальнейшего трудоустройства.

Ключевые слова: конкурентоспособность, квалифицированный рабочий, профессионально-техническое образование, рынок труда.

*Natalia Shaposhnikova,
Ph.D., Associate Professor,
Odessa Professional Lyceum of Technology and Design
State institution «South National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky»
26, Staroportofrankovska St., Odessa, Ukraine*

SOCIAL COMPONENT OF PROFESSIONAL EDUCATION IN THE COURSE OF TRAINING QUALIFIED WORKERS

Under current conditions of the labour market our country has a number of problems concerning the optimal employment of socially disadvantaged groups in accordance with their specialties. At the same time, employers need creative competitive professionals, ready to quickly update knowledge, develop new areas, expand the arsenal of skills and creatively apply them. A special role in the formation of these professionals – social categories of graduates of vocational educational institution – plays the participation of an educational institution in international social projects, being creative professionally oriented startups professional.

Recently there has been observed an increase in the number of pupils belonging to socially unprotected categories in the system of professional education, which is stipulated by the availability and equality of education in vocational schools.

The purpose of the article is to reveal some aspects of vocational education for the formation of the competitiveness of Lyceum graduates belonging to disadvantaged categories.

Vocational education is a complex of pedagogical, organizational and administrative measures which ensure mastery of knowledge and skills by citizens in their chosen field of professional activity as well as the development of competence and professionalism, education and general professional culture. But we should not forget about the social component, undertaken by the vocational education, which makes it possible to obtain not only a profession but also a workplace for children from disadvantaged families. In vocational schools there are enrolled orphans and children from the single-parent and low-income families, disabled children or children experiencing limited life activities, etc.

Under these circumstances, the basic idea, which was being verified during the experimental work of Odessa Professional Lyceum of Technologies and Design at the State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (2015-2016.), where alongside with the total enrollment there study students belonging to social categories, was to implement the strategy enabling the interaction between the administration and the engineering teaching staff of the Lyceum and the Charity foundation «Education for Life» aimed at improving the competitiveness of the lyceum graduates and promoting their further employment.

Due to efforts of the administration and pedagogical staff of Odessa Professional Lyceum of Technologies And Design there have been performed the necessary social, psychological, pedagogical and organizational prerequisites to start work in the international social project within the section «Intercoiffure of Ukraine» of the International Charity Foundation «Education for Life».

The leading experts on hairdresser's art, members of the section «Intercoiffure of Ukraine» have acknowledged Odessa Professional Lyceum of Technologies and Design as the basic educational institution for the implementation of the international charitable project and for carrying out a practical training targeted for the pupils of social categories. The pupils of the lyceum belonging to socially unprotected categories, the number of which accounted to 15 people, have taken part in the project.

The cooperation with specialists of the international level in hairdresser's art gives an opportunity to the pupils for studying the European and international standards and technologies, which will considerably raise the demand in them as workers at the labour market as well as increase the offers on their passing work practice and further employment.

Keywords: competitiveness, skilled worker, vocational technical education, labour market.

Подано до редакції: 30.03.2016 р.

Рекомендовано до друку: 15.04.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор О. С. Цокур